

04. Morálne dilemy

- Táto hodina predpokladá u študentov znalosť historického kontextu, a preto by v ideálnom prípade mala nadväzovať na hodiny „Slovenská republika 1939 – 1945“, venované osudom občanov slovenského štátu označených za židov.

Úlohy:

- Vzdelávacia:
 - Prehĺbenie znalostí o histórii vojnového slovenského štátu a o osudoch jej židovských obyvateľov
- Funkčná: Analýza spomienok pamätníka
- Etická:
 - Preskúmať systém zodpovednosti jednotlivca za celok a medzi jednotlivcami navzájom.
 - Posilniť osobné pocity zodpovednosti a nasmerovať ich pozitívnym smerom, podnietiť skúmanie vlastných postojov smerom k posilneniu občianskej zodpovednosti.

Veková skupina: 13 - 18 rokov

Materiál a pomôcky:

- Tabuľa
- Tri lístočky pre každého študenta (ideálne sú samolepiace papieriky „post-it“)
- DVD s úryvkami interview Alexandra Bachnára, Kataríny Löfflerovej a Margity Schwalbovej, Televízia či monitor, DVD prehrávač

Úryvky interview stiahnite z internetu a napáľte na DVD alebo uložte na iné médium. Pred vyučovacou hodinou vyskúšajte, či vaše technické vybavenie bez problémov prehráva stiahnuté video. Ak vášmu počítačovému prehrávaču chýbajú kodeky nutné na prehratie videa, aktualizujte prosím svoj software.

Časová dotácia: 45 minút - jedna vyučovacia hodina

1. Úvod

Motivačná časť hodiny začne definíciou témy – *rozhodovanie a zodpovednosť*. Študenti budú oslovení, aby vyjadrovali svoje osobné postoje. Ich individuálne odpovede sú následne zoskupované do logických okruhov, diskusia a argumentovanie má smerovať k posilneniu vedomia správnosti predložených téz:

- Napíšte na tabuľu slovo „Zodpovednosť“.

04. Morálne dilemy

- Rozdajte študentom papieriky, aby na každý napísali za koho či za čo sa cítia byť osobne zodpovední
- Určite asistenta, ktorý papieriky zozbiera a utriedi
- Prečítajte nahlas jednotlivé odpovede a spoločne ich triedzte do kategórií „kruhov zodpovednosti nakreslených na tabuli (pozri príloha 1)
- Podporte diskusiu študentov k jednotlivým súborom – kruhom. Diskusia má smerovať k definícii, ako sa prejavuje zodpovednosť v praxi, čo robia konkrétne študenti (ráno si čistím zuby, zdravo sa stravujem, nefajčím, starám sa o mladšieho súrodenca, chodím venčiť psa, separujem odpad, recyklujem papier...)
- Položte otázku, ako jednotlivé kruhy zmení/ ovplyvní extrémna situácia, napr. keď ide o život? Nechajte študentom priestor, aby sami uviedli príklady takýchto situácií. Je možné v takýchto situáciách ohroziť aj vlastný život? Aké faktory hrajú rolu pri takomto rozhodovaní?

2. Projekcia video zostrihov a diskusia k nim

Vysvetlite študentom, že budú sledovať osobné výpovede popisujúce extrémne situácie, ktoré vznikali za druhej svetovej vojny, v období holokaustu. Požiadajte ich, aby po skončení každého videoklipu zaradili výpoveď do kruhov zodpovednosti. Nech sa pokúsia vysvetliť, prečo sa spomínajúca osoba rozhodla konať opísaným spôsobom, aké príčiny, pohnútky ju k tomu viedli.

Často sa v jednej ukážke rozhoduje viac osôb, študenti by mali identifikovať s každou zvlášť a prebrať ich motivácie

Nezabúdajte pritom, že hlavnou príčinou všetkých situácií je existencia totalitného štátu, ktorý časť svojich občanov vyčlenil, rovnako je potrebné mať na zreteli existenciu nacistickej vraždiacej mašinerie

Pripomeňte, že dôležitú úlohu pri rozhodovaní zohrávali informácie, čo sa skutočne deje, ktoré kontrastovali s propagandou štátu. Nie každý takéto informácie mal k dispozícii.

Pustite úryvky spomienok Margity Schwalbovej, Alexandra Bachnára a Kataríny Löfflerovej.

Vyzvite študentov, aby uviedli, či poznajú podobné morálne dilemy, resp. či sami zažili podobné ťažké rozhodovanie.

04. Morálne dilemy

Uveďte príklad záchrancov, ktorí schovávali židov – príklad morálnej dilemy ohrozenia vlastného života (svojich najbližších) pre záchranu často úplne cudzích životov. Ďalšia dilema záchrancov bola, že svojim konaním porušovali platné zákony krajiny, súkromný etický/morálny pomyselný kódex versus ideológia/propaganda/ legislatíva.

3. Zhrnutie a záver

Na uzavretie diskusie použite nasledujúce tri citáty. Požiadajte študentov o ich vlastnú interpretáciu potreby správneho rozhodovania, potreby pevnej morálky a správneho systému hodnôt. Študenti by mali popísať ako sa oni podľa vlastného hodnotového systému snažia / nesnažia „zlepšiť svet“ a prečo. Čo plánujú urobiť dnes ?

Citáty:

„Všetko, čo potrebuje Zlo k víťazstvu je, aby dobrí ľudia zostávali nečinní.“
Edmund Burke

„Ako je to dobre zariadené, že nikto nemusí ani chvíľku čakať, pokým začne zlepšovať svet.“
Anna Franková

„Nakoniec si nebudeme pamätať slová našich nepriateľov, ale mlčanie našich priateľov.“
Martin Luther King

Príloha: Kruhy zodpovednosti

04. Morálne dilemy

